

DOSYA/EDİTÖRÜ'NDEN

Yavuz ÜÇKUYU*

Önceden de tek kanallı da olsa bir televizyonumuz, günlük izlemesek de gazetelerimiz, çalışırken yanımızda cızırtılarıyla bize eşlik eden "transistörlü" radyolarımız yaşamımızda bir yer tutuyordu. Şimdi ise çok sayıda televizyon kanalı, renkli gazeteler, dergiler, sayısını bilemeyeceğimiz kadar çok radyo kanalları için, yaşamımızda "yer tutuyor" ifadesi hafif kalır; yaşamımızı "istila ediyor" daha doğru bir tanımlamadır. Düşüncelerimizi, değerlerimizi, tüketim alışkanlıklarımızı altüst eden medya dalgaları yaşamın her alanına yayılıyor.

Medyanın günümüz toplumlarını biçimlendirmede oynadığı role bakarak "yeni" bir olgu ile karşı karşıya olduğumuzu söyleyebilir miyiz? Kanımca hayır. Bir kez burada kullandığımız anlamda medya derken, kapitalizm ve onunla bağıntılı modernizm döneminin iletişim sistemlerini ile sistemlerin iletişim ürünlerini kastettiğimiz altı çizilmelidir. Modern iletişim sistemlerinin gelişmesindeki temel dinamik, sermaye birikimini sağlamak için kapitalizmin içinde geliştiği toplumların yaşam biçimini kendine uyarlayan, sürekli genişleyen bir pazar yaratan aracı roldür. Başka ifadeyle, sermaye birikimini sürdürmek zorunluluğu ile karakterize kapitalist sistem, ürün pazarını genişletmek ve ürün talebini yaratmak üzere iletişim sistemlerini geliştirerek ve yeniden yeniden biçimleyerek kullanacaktır. Öyleyse "yeni" bir olgudan değil; iletişim sistemlerinin ve iletişim ürünlerinin kapitalist üretim biçimini sürdürmek yolunda daha etkin, daha yoğun kullanımından söz etmek gerekecektir.

Medyanın işlevinin temel karakterindeki sürekliliğe bakarak etkin ve yoğun kullanımını koşullayan yapısal değişiklikleri göz ardı edemeyiz. Küreselleşme, neo-liberal politikalar ve reel sosyalizmin 1980'li yılların sonundaki çözümlüğü, medyada "özelleştirme" ve "deregülasyon" politikaları ile ciddi yapısal değişikliklere neden olmuştur. Söz konusu yeni yapılanma medyanın ideolojik, kültürel, siyasal üretimleriyle, bunların sınıf mücadelesi içindeki yerleri konusunda görece farklılıklar ve özgünlüklere yol açmıştır. İşçi sınıfının doğrudan ve dolaylı örgütlerinin 1980'li yılların sonunda yoğunlaşan iletişim faaliyetleri ile iletişimde bağımsızlık, özerklik tartışmalarında, medyanın yeni yapılanmasına karşı işçi sınıfı merkezli bir "aranış" önemli bir faktör durumundadır.

Medya konusu Toplum ve Hekim Dergisi'nde ilk kez bir dosya bütünlüğü içinde ele alınmaktadır. Medyanın faaliyet alanının iletişim olması ve temel üretimlerinin de

ideolojik karakteri göz önüne alınarak dosya başlığı "medya-iletişim-ideoloji" olarak belirlendi.

Dosya iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, konuya kuramsal bir çerçeve sağlayacağı düşünülen yazılardan oluşuyor. İkinci bölümde ise konuyu sağlık alanı ve Türk Tabipleri Birliği faaliyetleri içerisinde ele alan yazılar yer alıyor.

Funda Başaran medyanın ekonomi-politiği, İrfan Erdoğan medyada tekelleşme, Metin Çulhaoğlu medyada ideoloji, Aydın Çubukçu medyanın siyasi rolü eksenli yazılarıyla kuramsal çerçeveyi ana hatlarıyla ortaya koydular. John B. Thompson'dan yapılan çeviri, Yavuz Üçkuyu'nun yazısı ve Kenan Erçel'in daha önce Birikim dergisinde yer alan yazısı kuramsal çerçeveyi bütünlüyor.

İkinci bölümde ise Mustafa Süttaş'ın iki yazısı, konunun sağlık alanındaki tartışma eksenleri konusunda önemli ipuçları sağlıyor. Eriş Bilaloğlu'nun yazısı, editör tarafından hazırlanan soruların oluşturduğu çerçeveye Toplum ve Hekim Dergisi ile Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi Yayın Kurullarının yanıtları, medyaya ilişkin TTB yaklaşımı konusunda açıklıklar sağlıyor. TTB Yayınlarının ve Tabip Odası yayınlarının tablolaştırılması ise pratik zenginlik sağlıyor.

Dosyada başında kurgulanan bütünlüğe bir ölçüde yaklaşıldı. Önemli eksiklikler de var. Örneğin, "Bağımsız İletişim Ağı" projesinin tartışıldığı yazı ile "yabancılaşma" konusunun ele alındığı yazıların elimize ulaşmamış olması kurgulanan bütünlüğü zayıflattı. Önümüzdeki sayılarda katkılar ve tartışmalarla eksikliklerin giderileceğini umuyorum.

Bir umudumu daha belirtmeliyim. 1990'lı yılların başında petrole bulanmış bir karabatağın görüntüleriyle dünya toplumları Irak halkına karşı nefret ve şiddet duygularıyla doldurulmuştu. Sonradan o karabatağın Irak'la hiç ilgisi olmayan medya marifetiyle kotarılmış bir montaj ürünü olduğu da anlaşıldı. O karabatak görüntüleri, medyanın yeni yapılanmasının önemli göstergelerinden birisiydi ve insanlar Irak'ta bombaların altında yiten çocukları, kadınları... unutabilmişlerdi. Şimdi yine Irak, emperyalizmin pazar ve sermaye birikimi sorununa kurban edilmek isteniyor. Sayıları kadar henüz istenen düzeyde seslerini duyuramamış olsalar da insanlar, bu defa bir "karabatağa" kolayca inanacak görünmüyorlar. Bu insanlık duruşu savaşı önleyecek bir güce dönüşür mü bilinmez, ama bilinçlerde önemli dönüşüme yol açacağı kesindir.

* Dr., 112 Acil Yardım Hizmetleri